

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА БЕЗПЕКИ

DOI <https://doi.org/10.32837/app.v0i66.713>
УДК 327.8

Б. В. Сулим
orcid.org/0000-0002-5167-6225
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівського національного університету імені Івана Франка

УКРАЇНСЬКО-АВСТРІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВЗАЄМОВІДНОСИН ІЗ ФЕДЕРАТИВНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ НІМЕЧЧИНА

Починаючи з 1990 років перед Україною було поставлено низку завдань для налагодження зовнішньоекономічних відносин, зокрема розвитку двосторонніх державних відносин та інтеграції до Європейського Союзу (далі – ЄС). Особливу увагу у налагодженні таких відносин було приділено країнам-сусідам і стратегічним партнерам. Австрійська республіка, кордонів як таких з Україною не має, але співробітництво України в Австрію досягає певного значення, оскільки ці дві держави мають культури, географічну та історичну близькість. Найбільше поєднує ці країни те, що Україна та Австрія є без'ядерними державами, які відмовилася від ядерної зброї.

Актуальність теми. Проблема українсько-австрійських відносин крізь призму ФРН є мало дослідженою, оскільки науковці досліджують лише відносини України та ФРН або України та Австрії, а не взаємовідносини між ними, значення позиції Федеративної Республіки Німеччина (далі – ФРН) щодо розвитку та поглиблення європейської інтеграції, зокрема в контексті розширення взаємовідносин. Німеччина нині як політичний та економічний лідер серед держав Європи постає певним локомотивом європейських відносин. Без згоди ФРН нові держави-члени, а також кандидати на вступ навряд чи зможуть отримати достатню підтримку своїх позицій у Європейському Союзі. Тому наукове дослідження позицій провідних політичних сил українсько-австрійських відносин і ФРН щодо європейських відносин становить суттєвий теоретичний і практичний інтерес, зокрема для зовнішньо-політичного курсу України.

Метою статті є висвітлення та розгляд сучасного стану українсько-австрійських відносин крізь призму ФРН як систему політичних, соціальних, культурних, військових, правових та інших зв'язків між державами і народами. Кожен із цих складників має історичний сегмент, а значить і належить до завдань. По мірі посилення євроінтеграційних процесів України зростає інтерес українських політологів і науковців до міжнародних відносин.

Окрім аспекти україно-австрійських відносин крізь призму відносин з Федеративною Республікою Німеччина досліджували С.В. Віднянський, А.Ю. Мартинова, О.О. Добржанська, В.В. Копійка, А.І. Кудряченко, О.О. Ляшенко, І.О. Нечаюк, Н.В. Павлова, Т.В. Сидорук, І.Я. Тодорова, В.В. Халаджи та інші.

У 1992 році Україна та Німеччина офіційно заключили дипломатичні відносини між собою. Відомий дипломат граф Хеннеке фон Бассевітц був призначений послом. Це була історична подія, оскільки в Україні з'явився перший зарубіжний посол. Наступником першого посла став А. Арно. Третій посол був призначений 1996 року, нині цю посаду займає Е. Гайкен. Між Україною та ФРН розвиток взаємно цікавих відносин підтримує формування фун-

даменту правових відносин між ними. Особливе місце також має співпраця між Верховною Радою України та Бундестагом Німеччини, які є законодавчими органами цих країн (Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина).

На сучасному етапі відносини з Німеччиною є важливим вектором зовнішньої політики України. Це насамперед зумовлено тією роллю, яку відіграє ФРН у врегулюванні конфлікту на Сході України. Тому вивчення взаємовідносин між країнами та аналіз точок дотику їхніх інтересів є актуальним і важливим для пошуку можливих шляхів поглиблення співпраці та встановлення більш тісного партнерства між державами. Загалом Німеччина та Україна вже багато років поспіль пов'язані між собою продуктивними двосторонніми відносинами.

Німеччина за роки співпраці стала надійним партнером для України в ЄС. Вона є одним із важливих торговельних партнерів та інвесторів, порівняно з іншими державами ФРН приділяла велику увагу тому, коли про Україну як самостійну незалежну та суверенну державу не йшлося. Саме ФРН була однією з перших держав, яка визнала незалежність України.

Інтерес до України в Німеччині може в перспективі залишатися на високому рівні лише за двох різних умов. Перша – досить песимістична: погіршується безпека в державі на тлі розпаду конфлікту на Донбасі України з Росією. За таких обставин Україна, не вагаючись, входить до трійки пріоритетів зовнішньої політики Німеччини. Друга – оптимістична: Україна проводить приголомшливо швидкі реформування, протиборство з корупцією ФРН зможе використовувати як український приклад за власний успіх (Архів Міністерства закордонних справ України). Зрозуміло, що перший сценарій є не надто привабливим для України, оскільки в такому випадку більшість контактів між країнами будуть зосереджені на питаннях врегулювання конфлікту та подолання загрози безпеці України, що виключатиме продуктивну, взаємовигідну співпрацю в інших сферах. Що ж до другого, то поки що немає достатніх підстав стверджувати про можливість втілення його в життя у найближчому майбутньому (Гетьманчук, Солодкий, 2016).

Існує припущення, що оскільки інтерес до України в Німеччині зріс саме через агресію Росії, то існує обґрунтований ризик, що у випадку стабілізації ситуації держава зникне з радарів зовнішньо-політичних пріоритетів Берліну. Більше того, примирення Києва і Москви може дозволити німцям повернутися до звичної «східної політики» з акцентом на відбудову відносин з Росією (Україна при цьому залишалася б «у тіні» такої політики), особливо у разі зміни нинішнього канцлера Німеччини. Підсумуємо погляди ФРН щодо України на рис. 1.

Рис. 1. Погляди Німеччини щодо України

Джерело: складено автором на основі (Гетьманчук, Солодкий, 2016)

Отже, сучасний стан українсько-німецьких відносин має ознаки системної кризи, зумовленої як проблемами внутрішнього розвитку Європейського Союзу, так і перманентною політичною нестабільністю в Україні.

Початок українсько-австрійських відносин можна вважати датою проголошення України незалежною державою. Нині з'явилася нова не офіційна традиція, що більшість українсько-австрійських взаємовідносин не розпочинаються без їх обговорення. Учасники таких бесід згадують історію, коли сучасна західна частина України були частиною Австро-Угорської імперії. Однак насправді численні культурні, політичні та економічні зв'язки, які поєднували два народи в минулому, нині майже забуті як в Україні, так і в Австрії. До 2014 року австрійці, як і значна частина громадян ЄС, часто плутали Україну з Росією, адже майже нічого про Україну не знали (Гайда, 2015). Пам'ять про приналежність окремих українських регіонів до Австро-Угорської імперії стала лише цікавим фактом двосторонніх відносин, а не їхнім фундаментом. І навіть приводом для неоімперських жартів. Нині Україна для Австрії – це регіон, географічно близький, але політично досить далекий.

Економічна співпраця України та Австрії вже у новітній час також має свої традиції. За часів Радянського Союзу існували стійкі економічні зв'язки України з Австрійською Республікою, але їх координація здійснювалася через міністерства та відомства, розміщені у Москві. Лише з 1987 року згідно рішення уряду колишнього СРСР Україна одержала право самостійно торгувати з Австрією. При цьому Австрія була єдиною державою, з якою Українська СРСР проводила самостійну торгівлю в межах так званої придунайської торгівлі. Це право свідчило про особливий розвиток торгівельних відносин між Україною та Австрійською Республікою того часу. Це мало важливе значення, оскільки започаткувало формування в Україні окремих структур, які займалися безпосередньою координацією співпраці між двома країнами, заклало підвалини для розробки власної торгівельної політики, яка того часу була ще у фарватері загальних радянських концепцій (Посольство України в Республіці Австрія).

Широкі можливості для розвитку двостороннього співробітництва відкрило проголошення незалежності України. Цікаво, що існує деяка неузгодженість щодо питання визнання Австрією України як незалежної держави. Існує версія, що Австрія – єдина держава, яка не зробила формального дипломатичного визнання України, оскільки вважала, що факт членства України в ООН та низці інших міжнародних організацій свідчить про існування України як суб'єкта міжнародної політики, тобто відбулося визнання де-факто. З іншого боку, офіційно подається дата визнання України – 15 січня 1992 року. Дипломатичні відносини між державами було встановлено через дев'ять днів, а генеральне консульство Австрії, яке було відкрите ще 1 грудня 1991 року, було перетворено на Посольство Республіки Австрії в Україні. Для з'ясування, яким чином склалися відносини між Україною та Австрією, сформуємо певні етапи (Архів Міністерства закордонних справ України).

Етапи розвитку українсько-австрійських відносин:

- на першому етапі було започатковано формування законодавчої бази для регулювання двосторонніх відносин, яка є важливою передумовою для успішного співробітництва в усіх сферах;

- другий етап відносин перетік від низької активності обох сторін, що свідчить про те, що ні Австрія для України, ні Україна для Австрії на цьому етапі не розглядалися як стратегічні партнери. Через певний час відбулося якісне покращення двосторонніх контактів на вищому рівні після встановлення офіційних відносин. Таке затягування не могло негативно не відбитися на усіх сферах, в яких відбувалося двостороннє співробітництво, оскільки двосторонні контакти на вищому рівні покликані виконувати низку важливих функцій: активізувати співпрацю в усіх напрямках, коригувати пріоритети співробітництва, представляти позиції обох сторін щодо широкого спектру питань як внутрішньої, так і зовнішньої політики;

- третім етапом відносин вважається розширення законодавчої бази двосторонніх відносин. Було підписано Меморандум про співробітництво між Міністерством юстиції України та Федеральним Міністерством юстиції Австрії, прийнято Конвенцію про уникнення подвійного оподаткування, яка є однією з найважливіших у законодавчій базі, що регулює економічні відносини (Посольство України в Республіці Австрія).

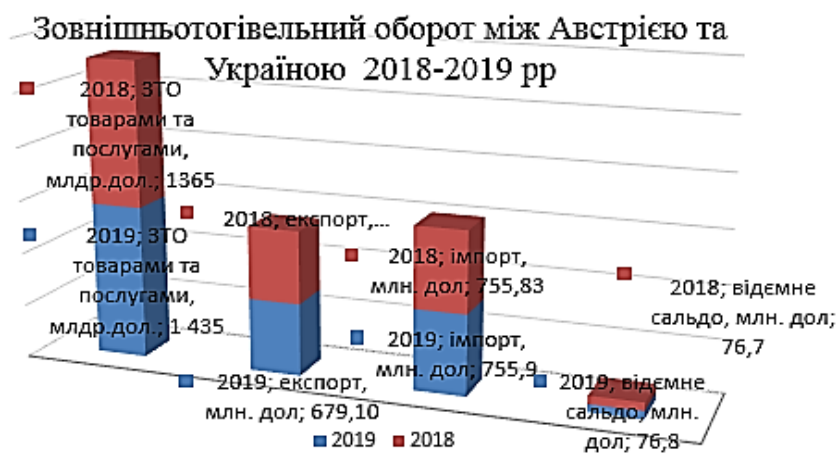
Співпраця з Австрійською Республікою має ще один важливий для України аспект, а саме бачення подальшого розвитку інтеграційних процесів у Європі. Хоча в Австрійській Республіці існують різні погляди на процес розширення Європейського Союзу, про позицію офіційного Відня президент Австрії Т. Клейстль зазначив: «Австрія виступає за розширення ЄС і в цьому бачить майбутнє України» (Потіха, 2018, с. 4).

На нашу думку, Австрія від самого початку проголошення Україною незалежності була головним партнером нашої держави у сфері європейського інтеграційного процесу. Велика увага була приділена співробітництву України та Австрійської Республіки в напрямі налагодження не тільки двосторонніх стосунків, але й у питаннях економічної, політичної та культурної взаємодії з Європейським Союзом.

Ще на початку століття австрійські лідери активно підтримували вступ України до ЄС, але внутрішньо українська політична нестабільність і повільне проведення реформ призвели до того, що австрійська політична еліта розчарувалася в можливостях України приєднатися до європейської спільноти. Тому Австрія опинилася у компанії «європейських скептиків» щодо надання нашій державі членства у ЄС. Не останню роль у підтримці «евроскептицизму» відіграла Росія, яка останніми роками вклала досить величезні кошти в підтримку ультраправих по всій Європі, деякі з цих політиків нині мають сильний політичний вплив і в Австрії. До наслідків цієї політики РФ можна віднести активне затягування Австрією, Італією, Грецією та Кіпром ратифікації Угоди про асоціацію України та ЄС.

Австрійська політика щодо розширення ЄС на цьому етапі стала конкретним внеском у поглиблення відносин України з ЄС, а задекларовані принципи були підтверджені реальними діями. Підбиваючи підсумки за роки співробітництва, варто зазначити, що відносини розвивалися нерівномірно, що було зумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Незважаючи на усі негативні моменти, протягом років незалежності України було зроблено значний поступ у розвитку двосторонньої співпраці.

Українсько-австрійські відносини дали змогу проаналізувати зовнішньо-торгівельний оборот товарами та послугами за попередній рік за даними статистики України, що наглядно продемонстровано на рис. 2.

Рис. 2. Зовнішньо-торгівельний оборот українсько-австрійських відносин за 2018-2019 роки

Джерело: складено автором за статистичними даними Посольства України в Республіці Австрія (Посольство України в Республіці Австрія)

За даними статистики України за 2019 рік зовнішньо-торгівельний оборот товарами та послугами між Україною та Австрією склав 1,435 млрд дол. США, що на 99,3 млн дол. США, або на 7,4% більше, ніж за 2018 рік. При цьому експорт зріс на 7,9% і становив 679,1 млн дол. США, імпорт – на 7,0% і склав 755,9 млн дол. США. Від'ємне сальдо склало 76,8 млн дол. США (за 2018 рік негативне сальдо складало 76,7 млн дол. США) (Посольство України в Республіці Австрія). Розглянемо експорт послуг за 2019 рік (рис. 3).

Рис. 3. Експорт послуг в українсько-австрійських відносинах

Джерело: складено автором за статистичними даними Посольства України в Республіці Австрія (Посольство України в Республіці Австрія)

У структурі експорту послуг 64% складає переробка давальницької сировини (143,5 млн дол. США + 18,4%), 21,2% – транспортні послуги (35,7 млн дол. США, 0,2%). Поки що залишається неповністю реалізованим потенціал української ІТ-індустрії, експорт послуг якої зріс на 10,4%, але в структурі експорту займає тільки 3,7% (Посольство України в Республіці Австрія).

За статистичною інформацією станом на 31 грудня 2019 року Австрія інвестувала в економіку нашої держави 1,249 млрд дол. США, що складає 3,5% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Протягом 2019 року обсяг австрійських інвестицій в українську економіку зріс на 99,4 млн дол. США. Австрія займає шосте місце серед країн-інвесторів України (Посольство України в Республіці Австрія).

Останніми роками Австрія є одним із головних інвесторів в українську економіку. Австрійські бізнесмени, на відміну від своїх колег із Німеччини чи інших країн ЄС, з більшим «розумінням» ставляться до «особливостей» ведення бізнесу у країнах пострадянського простору. Австрія протягом певного періоду постійно нарощувала свою економічну присутність в Україні, яка розглядалася як один із основних ринків для подальшого розширення. Першими до країни ринули австрійські банки (Raiffeisen Bank International AG, UniCredit Bank Austria AG, Erste Bank). У 2012 році частка австрійських фінустанов у банківському секторі України становила 15% (Посольство України в Республіці Австрія). Нині австрійські аналітики зізнаються, що ризики ведення бізнесу в Україні тоді були значно недооцінені, а на недоліки інституційної сфери просто не зважали. Попри це присутність австрійських фінустанов допомогла суттєво трансформувати український банківський сектор.

Низький рівень знань про Україну у поєднанні з традиційним антиамериканізмом та євроскептицизмом австрійців став основною причиною поспішних висновків щодо українсько-російських відносин і впливу ЄС і США на події в Україні. Більшість австрійських політиків, бізнесменів, журналістів, пересічних громадян схильні вважати протистояння на Донбасі «громадянською війною», а зовсім не війною з Росією.

Головний пріоритет відносин України – повномасштабне приєднання до ЄС фінансово-економічних структур, досягнення позитивного рівня участі у європейських коопераціях та міжнародному поділі праці. Головним завданням залишається входження на рівноправних засадах до Європейського Співтовариства.

Для створення необхідних економічних передумов України відбулося те, що Україна отримала статус члена ЄС. Інтеграція України в ЄС передбачає передумови для набуття Україною статусу члена ЄС у стрімкому пошуку напрямів співпраці з європейськими державами, приведення українського законодавства у відповідність до європейських норм і стандартів,

покращення умов для інвесторів та вдосконалення умов щодо ефективного розміщення коштів в Україні.

Висновки. Відносини України та Австрії крізь призму відносин з ФРН полягають у тому, що при побудові відносин України з Австрією чи Німеччиною відслідковуються схожі сценарії побудови взаємовідносин. Україна після проголошення незалежності вибудовувала економічні, політичні та культурні відносини як з Австрією, так і з Німеччиною, вони підписали схожі документи та проводили офіційні візити для налагодження певних відносин. Ці дві держави підтримувати Україну для інтеграції в Європейський Союз від дати проголошення незалежності, сприяли та допомагали рухатися вперед. Саме за сприянням Австрії та ФРН відбулася інтеграція України в ЄС.

Австрія була наставником у напрямках політики, економіки та культури взаємодії з ЄС, здійснювала певні інвестування в українську економіку. Дослідивши сучасний стан українсько-німецьких відносин як такий, що має ознаки системної кризи, зумовленої як проблемами внутрішнього розвитку України щодо інтеграції до Європейського Союзу, так і політичною нестабільністю в Україні, можна стверджувати, що вона не є інвестиційно привабливою країною, хоча ФРН охоче сприяє завершенню військових дій на Донбасі за допомогою Нормандського формату.

Література

Архів Міністерства закордонних справ України (далі – Архів МЗС України). Ф. ЗУ. Оп. 1. Спр. 200/1994. Арк. 98.

Гайда Д. (2015). «Австрія: слабка ланка Європи чи історичний союзник України?» Європейська правда [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>.

Гетьманчук А., Солодкий С. Аудит зовнішньої політики. Україна та Німеччина. *Європейська правда*. Інститут світової політики. 2016. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/>.

Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276_010.

Потіха А. Візит Президента Австрії в Україну та перспективи українсько-австрійського співробітництва / [Електронний ресурс] / А. Потіха // Україна: події, факти, коментарі. 2018. № 6. С. 3–10. Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2018/ukr6.pdf>.

Посольство України в Республіці Австрія. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://austria.mfa.gov.ua/>.

Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://germany.mfa.gov.ua/>.

References

Arkhiv Ministerstva Zakordonnykh Sprav Ukrayiny (1994), Ministry of Foreign Affairs of Ukraine “Archive of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine”. F. ZU. Op. 1. 98 s.

Gaida D. (2016) “Austria: a weak link in Europe or a historical ally of Ukraine?” *Avstriya: slabka lanka Yevropy chy istorychnyy soyuznyk Ukrayiny?* Yevropeys'ka pravda, available at: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>.

Hetmanchuk A. (2016) “Foreign policy audit. Ukraine and Germany”, *Audyt zovnishn'oyi polityky. Ukrayina ta Nimechchyna*. Yevropeys'ka pravda. Instytut svitovoyi polityky, available at: <http://www.eurointegration.com.ua/>.

“Agreement between Ukraine and the Federal Republic of Germany on the development of large-scale cooperation in the field of economy, industry, science and technology”, *Dohovir mizh Ukrayinoyu ta Federatyonoyu Respublikoyu Nimechchyna pro rozvytok shyrokomasshtabnoho spivrobotnytstva u sferi ekonomiky, promyslovosti, nauky i tekhniky*, available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276_010.

Potikha A. (2018). “Visit of the President of Austria to Ukraine and prospects of Ukrainian-Austrian cooperation”. *Vizyt Prezydenta Avstriyi v Ukrayinu ta perspektyvy ukrajins'ko-avstriys'koho spivrobotnytstva, Ukrayina: podiyi, fakty, komentari*, № 6. P. 3–10, available at: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/>.

“Embassy of Ukraine in the Republic of Austria”. *Posol'stvo Ukrayiny v Respublitsi Avstriya*, available at: <https://austria.mfa.gov.ua/>.

“Embassy of Ukraine in the Federal Republic of Germany”. *Posol'stvo Ukrayiny u Federatyoniy Respublitsi Nimechchyna*, available at: <https://germany.mfa.gov.ua/>.

Анотація

Сулим Б. В. Українсько-австрійські відносини крізь призму взаємовідносин із Федеративною Республікою Німеччина. – Стаття.

У статті досліджено українсько-австрійські відносини, українсько-німецькі відносини, проведено порівняння відносин. Визначено сутність, актуальність, мету відносин між Україною та Австрією та крізь призму взаємовідносин з ФРН. Розглянуто та висвітлено основні етапи розвитку між цими державами. Проаналізовано вплив відносин зовнішньо-економічної діяльності на економіку України.

На сучасному етапі відносини з Німеччиною є важливим вектором зовнішньої політики України. Це насамперед зумовлено тією роллю, яку відіграє ФРН у врегулюванні конфлікту на Сході України. ФРН є як одним із найбільших інвесторів, так і одним із найважливіших торговельних партнерів України. Сучасний стан українсько-німецьких відносин має ознаки системної кризи, зумовленої як проблемами внутрішнього розвитку Європейського Союзу, так і перманентною політичною нестабільністю в Україні.

Економічна співпраця України та Австрії має свої традиції. За часів Радянського Союзу існували стійкі економічні зв'язки України з Австрійською Республікою. Від початку проголошення нашої держави незалежною та ще задовго до цього Австрія була для України одним із основних країн-партнерів у напрямі до європейської інтеграції. Напрямам організації співпраці між Австрією та Україною була приділена велика увага у двосторонніх відносинах в певних питаннях. Австрія була наставником у напрямках політики, економіки та культури взаємодії з ЄС. Проаналізувавши відносини України та Австрії за кілька останніх років, можна стверджувати, що Австрія стала одним із основних інвесторів в економіку України.

Українсько-австрійські відносини крізь призму відносин з ФРН виявляються у тому, що при побудові відносин України з Австрією чи Німеччиною спостерігаються схожі сценарії побудови взаємовідносин, підписуються схожі міжнародні договори, від початку взаємовідносин вони підштовхують Україну до інтеграції в ЄС, стимулюють нашу державу до прийняття європейських норм і приведення нормативної бази у відповідність до ЄС.

Ключові слова: українсько-австрійські відносини (УАВ), взаємовідносини з ФРН, співробітництво, ЄС, економічні передумови.

Summary

Sulym B. V. Ukrainian-Austrian relations with the prism of relations with Germany. – Article.

The article examines the Ukrainian-Austrian relations, Ukrainian-German relations, compares the relations, determines the essence, relevance, purpose of relations between Ukraine and Austria and through the prism of Germany. The main stages of development between these states are considered and highlighted. The influence of relations from foreign economic activity on the economy of Ukraine is analyzed. At the present stage, relations with Germany are an important vector of Ukraine's foreign policy.

This is primarily due to the role played by Germany in resolving the conflict in eastern Ukraine. Germany is both one of the largest investors and one of Ukraine's most important trading partners. The current state of Ukrainian-German relations as such, which has signs of a systemic crisis caused by both the problems of internal development of the European Union and permanent political instability in Ukraine. Economic cooperation between Ukraine and Austria already has its own traditions. During the Soviet era, Ukraine had strong economic ties with the Republic of Austria.

From the very beginning of Ukraine's declaration of independence, Austria has been our country's main partner in the European integration process. Much attention was paid to the cooperation between Ukraine and the Republic of Austria in the direction of establishing not only bilateral relations, but also in matters of economic, political and cultural cooperation with the European Union. In recent years, Austria has been one of the main investors in the Ukrainian economy.

Ukrainian-Austrian relations through the prism of relations with Germany are manifested in the fact that in building Ukraine's relations with Austria or Germany there are similar scenarios for building relations, similar international agreements are signed, from the beginning of relations and still push Ukraine to EU integration. They stimulate our state to adopt European norms and bring the regulatory framework in line with the EU.

Key words: Ukrainian-Austrian relations, relations with Germany, cooperation, EU, economic preconditions.